

Art Brut Hareketi ve Jean Dubuffet: Bir Sanat Terapisi Bağıntısı

ÖZ

Bireylerin kendini sanat yoluyla ifade edebildiği, kendi tedavi süreçlerini yaratabildiği sanat terapisi; özünde ilkel ifadeleri barındırır. Psikolojide anne rahmi düşüncesiyle de bağıntılı olarak bireyin çocukluğuna inebilmek ve travmalarını keşfedip kendisini ifade edebilmesini sağlamak oldukça önemlidir. Bu keşif, kişinin kendisini keşfetmesinin ardından ortaya çıkardığı bilinçaltının bilinçli ifadesiyle oluşur. Bu süreç terapötik denilen oldukça tedavi edici bir süreçtir. Sağaltım, sanat terapisi yoluyla gizli kalmış yaratıcılığın da ortaya çıkmasını sağlar. Sanat terapisi genel başlıkta bireye en uygun sanat dalını da sunabilmektedir. Art Brut, sanat terapisinin ortaya çıktığı ilk dönemlerin akabinde, kurucusu Dubuffet tarafından psikiyatri klinikleri, psikoloji-psikiyatri ve rehabilitasyon merkezleri araştırmalarıyla da sanatla terapi uygulama alanlarının psikolojik rahatsızlığı olan bireylerde de sağlıklı bir şekilde uygulanabileceğini göstermektedir. Sanatçı olarak Jean Dubuffet, kişinin bilinçaltı ve çocukluk dönemleriyle bağlantı kurarak bireyin ilkel bölgesini keşfe teşvik eder ve çocuk resimlerine de öykünerek bilinçli bilinçsiz resim uygulamalarıyla bireyin kendini dışa vurmasını sağlar. Dubuffet, hiçbir anlama sahip olmayan ve dilimize “Ham Sanat” olarak geçen, Amerika’da Outsider Art diye adlandırılan Art Brut ile aslında, bireylerin ve hatta psikolojik ve psikiyatrik rahatsızlıkları olan bireylerin, sanatçıların ve naif ressamların da içinde olduğu akımla, sanatta yeni bir kapıyı açmıştır. Ona göre, sağlıklı olmayan bu durum ile çocukluktaki şema dönemi arasında ciddi bir bağ vardır. Bu düşünce C. G. Jung’un da savunduğu bir düşünce olarak karşımıza çıkar. Bu çalışmada, Sanat ve Terapi bağıntısından hareketle, Jean Dubuffet’nin bir sanatçı olarak terapi sürecini nasıl yaşadığını ve yaşadıklarından hareketle Art Brut kavramını nasıl oluşturduğu irdelenecektir. Sanatla Terapi alanını kapsayan çalışmalarıyla Dubuffet’nin eser değerlendirmeleriyle Art Brut ve sanat terapisi bağıntısı incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Sanat Terapisi, Terapötik, Art Brut, Katarsis, Sağaltım.

Eda ÖZ ÇELİKBAŞ

Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi

GSF, Resim Bölümü

e-mail: ozedaoz@gmail.com

[https://orcid.org/0000-0002-](https://orcid.org/0000-0002-5243-7242)

5243-7242

Akdeniz Sanat Dergisi

Cilt: 14, Sayı:25

ISSN

1307 - 9700

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim

01.12.2019

Makale Kabul

17.01.2020

Art Brut Movement and Jean Dubuffet: The Relationship of an Art Therapy

Eda ÖZ ÇELİKBAŞ

Assist. Prof., Karabük University,

Faculty of Fine Arts.

Department of Painting

e-mail: ozedaoz@gmail.com

[https://orcid.org/0000-0002-5243-](https://orcid.org/0000-0002-5243-7242)

7242

Journal of Akdeniz Sanat

Vol: 14, No:25

ISSN

1307 - 9700

Research Article

Received

01.12.2019

Accepted

17.01.2020

ABSTRACT

Art therapy in which individuals can express themselves through art and create their own treatment processes; essentially contains primitive expressionsion psychology, it is very important to be able to go down to the childhood and discover the traumas and express themselves in relation to the idea of the mother's uterus. This discovery is made by the conscious expression of the subconscious that one creates after discovering himself. This process is a very therapeutic process called therapeutic. The treatment also leads to the emergence of hidden creativity through art therapy. Art therapy can offer the most appropriate art branch to the individual in general title Art Brut, after the first periods of art therapy emerged, by the founder Dubuffet psychiatry clinics, psychology/psychiatry and rehabilitation centers with the research areas of art therapy has been seen to be applied to individuals with psychological disorders in a healthy way. As an artist, Jean Dubuffet engages with the individual's subconscious and childhood periods to explore the primitive region of the individual, and emulates the child's paintings, allowing the individual to express himself with conscious unconscious painting practices. Dubuffet, who has no meaning and referred to our language as 'Raw Art', called Art Outsider in America, is actually a new door in art with individuals, artists and naïve painters including individuals and even psychological and psychiatric disorders. It has opened. According to him, there is a serious connection between this unhealthy condition and the schema period in childhood. This is a thought that C.G.Jung also advocates. In this study, we will examine how Jean Dubuffet experienced the therapy process as an artist and the concept of Art Brut based on the relation between Art and Therapy. Evaluations will be made on the works of Dubuffet with his works covering the field of Art and Therapy.

Keywords: Art Therapy, Therapeutic, Art Brut, Catharsis, Treatment.

GİRİŞ

Art Brut, Fransızca bir terim olup, Türkçe tam karşılığı “ham sanat” olarak geçmektedir. Art Brut’de amaç; ünlü olmayan, kendi kendini yetiştiren, mahkum ve ruh hastalarının ürünlerini ortaya çıkarmak olmuştur.

Art Brut’a deliliğin sanatı, dışarıda kalmış sanat, bir anlamda “öteki”nin sanatı da denilebilir. Hastalıklı beyinler, sürekli davranış değişikliklerine neden olduğu için yaratıcılığı azaltan nedenlerdir diye düşünülür. Oysa onlar duygusuz değildir; aksine, yaptıkları çalışmalarla tedaviye daha duyarlı hale gelebilirler (Thevoz, 1980, s. 16).

Art Brut, Fransız sanatçı Jean Dubuffet tarafından güzel sanatın akademik geleneğinin dışında yapılan grafiti veya naif sanat gibi sanatı tanımlamak için icat ettiği “ham sanat” olarak çevrilen bir Fransızca terimdir. Kavram Amerika’da outsider art ve raw art olarak da tanımlanmaktadır (Tate, 2019). Art Brut bir akımdan çok sanat uygulaması bağlamında dışavuruma verilen bir ifadenin adıdır. Primitivizm, sembolizm ve ekspresyonizm ile bağlantılı olan Art Brut, kurucusu Jean Dubuffet’in çalışmalarını ve araştırma alanlarını da değiştirmiştir. Art Brut, naif sanat, grafiti sanatı, ilkel sanat, outsider art ile iç içe gösterilmiştir. Art Brut çalışmalarında da tüm bu sanat dallarının etkisi görülür. Art Brut dışavurumcudur. Sanat, içsel yaşantıların, kişinin dile getiremediklerini kendiliğinden sanat yoluyla dışa yansıtmasını sağlayarak duygusal yüklerinden arınmasına zemin hazırlar (Eracar, 2013, s. 168). Dubuffet de bu sebeple Art Brut’u yaratmış ve rehabilitasyon merkezlerinde yıllarını geçirmiştir. Tüm gözlemleri sonucu rehabilite olan insanlarda çocuk resimleri etkisini görmüştür. Çünkü sanat terapisi içimizdeki çocukla iletişim kurmamızın bir yoludur (Capacchione, 2011, s. 14). Burada psikolojik iyi oluş hali çok önemlidir. Psikolojik iyi oluş, kişiden kişiye değişebilen bir kavramdır. Psikolojik iyi oluş ya da ruh sağlığı sağlıklı kişinin günlük yaşam stresiyle başa çıkıp, bu stresli olaylar esnasında psikolojik sağlığın bozulmadan hayata yeniden adaptasyonu sağlayan bir zihin halidir (Wells, 2010). Dubuffet de bu sebeple sağlıklı bir birey olarak gözlemlerinden aldığı geri dönüşlerle ve etkilerle çalışmalarında çocuk resmine öykünmüştür. Buradan da şunu anlıyoruz ki; sanat terapisi kendini sözle ifade edemeyen bireylerde gerçek bir dışavurum aracı olmuştur. Birey kendini dışavururken muhakkak ki sembolikleşen duygularını aktarır. Simgeleşme bu noktada önemlidir. Sembol ve simgeler bireyin kendini ifade ettiği imgeleridir. Sembollerle kendini ifade etme bebeklikte ilk çıkardığımız seslerle başlar (Eracar, 2013, s. 169). Pek tabii ki danışanın ya da sanat etkinliğine katılan bireyin kendini güvende hissetmesi de dışavurumun imgeleminde önemli rol oynar.

JEAN DUBUFFET

Jean Dubuffet, güzel sanatlarda “sanat kültürü” veya kültürel sanat olarak adlandırdığı akademik eğitimini başarıyla tamamlamıştır. Dubuffet’ye göre, grafiti içeren çılgın sanatçılar ve çılgınlar, mahkumlar, çocuklar ve ilkel sanatçıların eserleri, yaratmadan mahrum bırakılmış bir görü veya duyguların ham ifadesiydi. Bu nitelikleri, bazen “brut” teriminin de uygulandığı kendi sanatına dahil etmeye çalışmıştır. Bireyin toplumsal koşullanmışlığının tüm kalıplarını sarsmak ve bu çerçevede estetik olarak idealize edilmiş güzel imgesini yerle bir etmek Dubuffet’in sanatının temel amaçlarından biriydi (Doğan, 2017, s. 2783). Çünkü klasik üslup kusursuz sanatı öngörürken, sanat terapisi tam tersini öngörür. Sanat terapide elde edilen

sanat nesnelere bireye özgü ve oldukça öznel. Bu sebeple de, herhangi bir kusursuz sanat algısı yaratma zorunluluğu yoktur (Şekil 1).



Şekil 1: Jean Dubuffet, Cursed Gossip, Dökme Taş Kaide Üzerinde Kömür, 13x3 cm, 1954, NewYork MOMA.

Kaynak: https://www.moma.org/collection/works/81323?classifications=10&include_uncataloged_works=1&locale=fr&page=25.

Dubuffet'nin sanatındaki yöntem, çocukların ve akıl hastalarının resimsel ifade biçimlerini incelemekten geçmekteydi. Ona göre, bu kişilerin bir imgeyi ifade etme biçimleri, toplumsal ve kültürel koşullanmışlığın tüm etkilerinden uzak, olabilecek en özgün seviyede eserlerdi. Onların herhangi bir mantık ve estetik bağıntıyı dikkate almaksızın çizdikleri kaba, olgunlaşmamış çizimleri, Dubuffet'ye göre yaratıcılığın özüyü (Doğan, 2017, s. 27-83). Dubuffet, bu sebeple çocukları ve akıl hastalarını yakından incelemiştir. Çünkü onlar dünyayı algılamada ve var olanları ifade etmede öznellik gösterirler. Dubuffet modern sanat klişeleri için şunları söyler: "Modern sanat, her alanda birtakım değer ölççeklerine göre ölçme-değerlendirme sistemleri kurar; dünyayı meydana getiren birincil temel öğelerin sayısını azaltma yoluyla onun basitleştirilmesini sağlamak için konu edindiği tüm nesnelere bir ortak paydaya indirgeme yönünde sürekli çaba harcar" (Dubuffet, 2010, s. 27). Bu sebeple Dubuffet, bir görünüm ile ona odaklanan göz arasına herhangi zihinsel veri ya da yorum olasılığı tanımadan, onu (görünümü) en saf, en ham haliyle görmek ve ifade etmek istiyordu. Bu yüzden Dubuffet, okuması yazması olmayanların, Leonardo ya da Picasso'nun adlarını duymamış olanların, müzelere ayak basmamışların, saf yüreklerin, dünyaya şaşkın gözlerle bakanların, kaçıkların, akıl hastalarının, bastırılmayan bir itici güçle ortaya koydukları yapıtları önemsiyor ve onların gözüyle dünyaya bakmak istiyordu. Bunu amaçlarken de modern kültürün bütün kodlarını reddedip yadsıyordu (Edgü, 2005, s. 16-17) (Şekil 2).



Şekil 2: Jean Dubuffet, Personnage pour Washington Parade, Poliüretan üzeri Epoksi Boyama, 400x830x508 cm, 1973, Paris.

Kaynak: <http://www.paris-autrement.paris/fiac-2013-grand-palais-welcome-parade-jean-dubuffet/>

Dubuffet'nin moderniteyi reddetmesi aynı zamanda ham yaratıcılık ve ilkel betimleme ile yerli halkların ilkel sanatlarındaki kültürel izleri ve yaşadıklarının dışavurumunu oluşturur. Art Brut'da Dubuffet'nin savunduğu durum da budur ve onun çalışmaları tıpkı ilkel toplumların eserleri gibi gerçek bir dışavurumdur. Buradaki ilkel; yaygın kullanımındaki anlamından çok uzaktır. Buradaki ilkel kavramı 'geri kalmış' anlamında kullandığımız ilkel uyuşmaz. Art Brut ve sanat terapisindeki dışavurum nesnesi; ilkel kelimesi ile ilk-elden alet yapabilen, eser üretebilen, doğaya ilk elden ortak olan ve yaratıcılığını ilk karşılaştığı duygularıyla ortaya koyan bir kavramdır. Bu yeti özellikle ilkel toplumlarda bireyin direk olarak ve bilinçaltıyla ilk elden dışavurumunu gerçekleştirmesidir. Dubuffet'nin eserleriyle de ilkel toplumların eserleri arasında bağlantı olduğu görülür (Drouin, 1949). İlkelden hareketle de kendini gösteren yerel-yöre halkına özgü-folk sanatı olmaktadır.

Dubuffet, çalışmalarını izleyen yıllarda İsviçre, Almanya, Amerika gibi ülkelerde Psikiyatri Hastanelerini ve Rehabilitasyon merkezleini gezmiştir. Buralarda çok çeşitli çalışmalar yapmıştır. Bu deneyimi bile sanat terapisi alanında zamanında farkındalık yaratmıştır. Dubuffet'nin hastaneleri gezdiği dönemde (1945 sonrası) Sanat Terapisinin kurucusu sayılan Naumburg, sanat ve terapiyi uygulamakta ve hatta özel bireyler için okul imkanı sağlamaktaydı. Dubuffet de 1945 yılından itibaren Art Brut eserlerini toplamaya başlamıştır. Bunun için önce İsviçre, sonra Fransa'da psikiyatri hastanelerini, ceza evlerini dolaşmış ve keşif gezileri yapmıştır. Dostluklar kurduğu müze küratörleri, yazarlar, sanatçılar, editörler, doktorlar, hapisane müdürlerini ziyaret etmiştir. Cenevre'de Bel-Air sığınağının müdürü Profesör Charles Ladame, hastanede ona küçük bir bölüm ayırarak orda çalışma olanağı sağlamıştır. Daha sonra Fransa'ya dönüşünde Dubuffet, art brut'ün ilk tanımını sunmuştur (Art Brut, 2019).

Dubuffet, büyük bir sanat eseri koleksiyonu yaparak 1948'de çalışmalarını tanıtmak için Compagnie de l'Art Brut'u kurmuştur. Dubuffet, özellikle Andre Breton, Michel Tapié, Jean Paulhan, Charles Ratton, Henri Pierre Roche yardımıyla Art Brut Company'yi (Compagnie de l'Art Brut) kurmuştur. Aralarında Adolf Wölfi, Fleury Joseph, Crepin Aloise, Miguel Hernandez ve Henry Salingardes de yer almaktadır (Thevoz, 1980, s. 53). Koleksiyonu şimdi İsviçre'nin Lozan kentindeki La Collection de l'Art Brut müzesinde bulunmaktadır. Bu koleksiyonda yer alan sanatçı Adolf Wölfi çok önemlidir. Onun eserleri gerçek bir dışavurum ve bilinçaltının yansımasıdır çünkü o gerçek bir şizofrendir ve akıl hastanesinde yatmaktadır. Diğer önemli sanatçı ise medyumluk yapan İngiliz ev hanımı Madge Gill'dir.

Dubuffet, 'psikiyatrik' sanat diye bir şeyin varlığına inanmamış, deliler ile eğitim-sizlerin ya da kendi kendilerini eğitmiş sanatçıların sanatı sarasında bir ayırım yapmamıştır. Sıradan insanın eserlerini, yaratıcılığın demokratik doğasının kanıtları olarak öne çıkarmış; özellikle hayranlık duyduğu şey, ham sanatın yalın gücü ve dizginlenmemiş anlatımcılığı olmuştur (Uz, 2012, s. 2) (Şekil 3).

Şekil 3: Jean Dubuffet, Butterfly Wing Figure, Mukavva Üzeri
Guaj Boya, 18,5cmx25 cm, 1953,
Washington.

Kaynak: <http://www.filmcritica.net/wp-content/uploads/2015/02/Butterfly-wings-collage.jpg>



Dubuffet, ilkeleri olan bir sanatçıdır. Klasik üslubu sadece reddetmekle kalmayıp malzeme kullanımında da klasik malzemeleri reddetmiştir. Yapıtlarında alçı, yapışkan, asfalt, plastik gibi malzemeleri eklemiştir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 2008, s. 425). Çalışmalarında ne gerçeküstücülükten ne de direk olarak dışavurumdan bahsedilebilir. Soyutlama da vardır. Bu sebeple; Dubuffet'nin sanatı, biraz gerçeküstücü, biraz dışavurumcu ve biraz da soyut sanattır. Dubuffet geleneksel resim anlayışına karşı gelir. Sanat terapisinde de durum aynıdır. Bizler sanat terapisinde ya da alt başlıkta resim terapisinde klasik bir üsluptan bahsedemeyiz; geleneksel bir resim algısından söz edemeyiz. Dubuffet'nin sanatı Art Brut'da da durum aynıdır. O sebeple o çocuksu, hasta, gelgitli ve tek bir yere koyulamayan sanatıyla ifade biçimini anlamlandırmıştır. Bu sebeple sanatına neredeyse hiçbir anlama sahip olmayan bir kelimededen Art Brut adıyla adlandırmaktadır.

Dubuffet, poliüretan üzerine epoksi boyamayla, 6 metre yüksekliğindeki maketi 1973 yılında başlayıp 1988 yılında bitirmiştir. Paris halk hastanesinin inşası sırasında mimar Pierre Roboulet tarafından sipariş edilmesi üzerine gerçekleştirilmiştir. Beyaz üzerine siyah, kırmızı, mavi çizgilerle bir eli yukarıda ayakta duran figürün hatları ve konturları belirlenmiştir. Heykelin hastane önündeki yeri ve konumu hasta çocukları selamlar şeklinde düşünülmüştür (Uz, 2012, s. 7) (Şekil 4).

Şekil 4: Jean Dubuffet, "Karşılama",
6 metre, 1988, Paris.

Kaynak: <http://www.egitirim.gen.tr/tr/index.php/arsiv/sayi-31-40/sayi-36-ekim-2012/631-art-brut-ve-jean-dubuffet-nin-heykelleri>



Dubuffet'nin bu çalışmasından hareketle şu çıkarımlar yapılabilir. Dubuffet, çalışmasını hastanenin önünde sergilemiştir. Sanki burada ben de sizinleyim, sizi anlıyorum der gibidir. Hastanede o dönemde çocuk vakaları çoğunlukta olduğundan çocukları selamlaması ve korkularının aşılması için onlara ithaf edilmiştir. Çocukların direk algılayabilecekleri ana renklerden kırmızı, mavi ve ilkel renklerden siyah ve beyaz kullanılmıştır. Çocuk deyince aklımıza rengarenk tonlar gelse de Dubuffet burada, bilinçaltı ve bilinç üstü anlamda çocuk çalışmalarını temsil eder niteliktedir. Bu renk kullanımı ve ilkel sanat yaklaşımı özellikle tüm yerli halk sanatlarında görülen bir şeydir. Coğrafi bölge koşullarına göre renkler farklılaşsa da özellikle Kuzey ve Orta Asya sanatında, Şamanik sanatlarda ana renk kullanımı çok yaygın bir durumdur. Bir zamanlar Dubuffet'in Art Brut tanımındaki sosyolojik psikolojik ve kurumsal unsurları barındıran sanatı, kendiliğindenliği, keskinliği, kendine özgü ve takıntılı dışavurumsal motifleri ile vurgulanan bir sanat anlayışını da vurgular (Durham University Library, 2013, s. 25). Jean Dubuffet, Art brutu keşfettiğinden itibaren bu sanat kategorisini icat ederek dışarıdan gelen sanat (outsider art) ile saf söz ya da otantik sanat eserleriyle nitelendirilen eşsiz bir kültürel etkiyi de beraberinde getirdi (Dapena-Tretter, 2017, s. 12). Bu kültürel etkiler, en eski uygarlıklardan günümüzde de etnik kökeninden kopmadan yaşanan coğrafya ve kültürel etkilerini ham halde taşıyan sanatçılarda ve sanat eserlerinde de görülmektedir.

SONUÇ

Sanat terapisi disiplinlerarası uygulamalarıyla psikoloji ve psikiyatride özellikle çocuklar ve hastalar üzerinde oldukça etkili bir terapi biçimidir. Art Brut sanatından hareketle Dubuffet de bilerek ya da bilmeyerek (çünkü o dönem sanat terapisi çok yenidir ve henüz alanda duyulmamış ya da Dubuffet tarafından duyulmamış olabilir) Sanat terapisinin içinde olmuştur. Çünkü o klasik sanat ve sanatta resim pratiklerinin geleneksel üslubunu reddetmiştir. Sanat terapisinde de durum aynıdır; sanat terapisi alt başlıkları da dahil olmak üzere disiplinler arası bünyesinde barındırır ve klasik anlayışı reddeder. Klasik sanat anlayışı dediğimiz şey Dubuffet'ye göre bilinçaltımızda saklı duyguları ifade etmemiz için yeterli gelmez çünkü o yaratıcılık denen sonsuz yetiye ket vurur. Bu sebeple Dubuffet ve çalışmaları arasında Sanat ve Terapi uygulamalarında ortaya çıkan sonuçlarla bağlantı vardır.

Dubuffet, hasta ve çocuklarla çalışırken ilkel dışavurumun önemli olduğunu anlamış ve klasik insan (normal insan) dışında farklı (anormal/sağlıksız) insan modelleriyle çalışarak ket vurmada kendisini dışı vuran ve yaşadıklarını yansıtabilen ham ifade edebilen insanlarla çalışmıştır. Günümüzde sanat terapisi alt başlığında resim terapisi çalışmaları da göstermektedir ki; sanat terapisinin her biçimi duruma uygun (bu uygunluk bireyin psikolojik verilerine, test sonuçlarına ve karakter yapısına uygunluk gibi genel başlıkları içerir) uygulandığında oldukça etkili olmaktadır. Sanat terapisinin amacı, bireyin enerjisini kendisini gerçekleştirmesini sağlayan sanat yapıtlarını yaratmasına odaklamaktır. Sanat terapisi uzmanları bireyin çatışmalarını ve kişisel ilişkilerini sezebilmek ve kişiliğini kabul etmesini, cesaretini artırmak için uygun koşullar oluşturabilmek amacıyla sanatı çocuk merkezlerinde, sağlık kliniklerinde, hastanelerde, psikoloji merkezlerinde ve okullarda kullanmaktadır (Artut, 2001, s. 215). Bu düşünceden hareketle de Dubuffet; gezdiği ülkelerde, akıl hastanelerinde, kliniklerde çalıştığı ve Art Brut koleksiyonuna yer

verdiği kişilerle sanatçı olsun ya da olmasın bir sanat pratiği gerçekleştirmiştir. Bu sanat pratiği de günümüz sanat terapisi ve avat-garde diyebileceğimiz sıra dışı sanat akımları içerisinde eşsiz bir şekilde yer almaktadır. Sanat terapisi eğitimleri sırasında resim terapisi uygulamalarına örnek olarak Art Brut ve Dubuffet'nin resim sanatı detaylı bir şekilde incelenmelidir. Dubuffet, Freud ve özellikle Jung'un temellerini attığı psikanaliz ve psikoterapi tekniği olarak sanat terapisini, ruhunun ifadesi olarak resim sanatında oldukça başarılı bir şekilde kullanmıştır. Onun heykelleri, günümüzde sanat terapisi seanslarında gerçekleştirilen içsel dışavurumun önem kazandığı kil ile yapılan çalışmaları andırır. Çünkü o, kusursuz bir sanat anlayışından çok; kişiye özgü, kişinin gerçek benliğini yansıtan, kişinin varsa kusurlarını kendi kendini tedavi etmesi amacıyla sanat yoluyla dışa vurmalarını savunan oldukça kıymetli bir sanatçıdır.

Sanat terapisi sanat eğitimcilerinin tek başına uygulayabileceği bir alan değildir. Sanat terapistleri ve sanat eğitimcilerinin çalışmaları arasında genel bağlamda farklılık da vardır. Sanat terapisi süreç odaklıdır; sanat eğitimi ise ürün odaklıdır (Kramer, 1980, s. 16). Jean Dubuffet de sanatçı olarak Art Brut ve terapötik sanat bağlamında ürün odaklı davranmamış ve yalnız hareket etmemiştir. Psikologlarla, psikiyatrlarla ve sürekli olarak psikiyatri hastanelerinde ve rehabilitasyon merkezlerinde yer alan atölyelerinde çalışmalarını devam ettirmiştir. Sanat terapistleri, insan psikolojisi hakkında temel referanslara sahiptir ve duygularını ve düşüncelerini açığa çıkarmalarına ve malzemeleri kullanırken nasıl hissettiklerini yansıtmalarında hastalara yardımcı olurlar. İyi bir sanat terapisti sanatı ve sanat materyallerini iyi bilmek zorundadır. Dolayısıyla sanat eğitimi, sanat terapisi için bir sistem olarak ona hizmet eder (Drachnik, 1976, s. 16).

Bu bağlamda, sanat psikoterapistleri ve sanat terapisi alanında çalışma yapan sanat eğitimcileri arasında fark vardır. Psikoterapinin bir alt dalı olan sanat terapisi 1940'lı yıllardan günümüze kadar oldukça gelişen ve bireyi geliştiren bir yol kat etmiştir. Alanda daha etkili olmak ve sanat bağlamında çalışmalar üretmek için de Dubuffet ve Art Brut oldukça kıymetlidir. Sanat terapisi alanında çalışma yapan sanatçılar için bilinmesi gereken ve irdelenmesi oldukça kıymetli bir sanatçı ve sanat akımı olan Dubuffet ve Art Brut günümüzde de Art Brut koleksiyonuyla özellikle Amerika ve Avrupa'da sanat terapistleri ve sanat terapisi alanında çalışan uygulayıcı sanat eğitimcilerinin örnek aldığı bir sanat hareketi sayılmaktadır. Art Brut, sanatla terapide istenen tüm alanlardan örnekler gösteren bir sanat akımıdır. Aslında Jean Dubuffet, buna direkt olarak bir sanat akımı da dememiştir. Art Brut, psikiyatrik ve psikolojik hastalarından, rehabilitasyon merkezlerinin, hapishanelerin, özel eğitim merkezlerinin bireylerinden oluşan sanatçı ve naif sanatçılarla ya da sanatı sağaltım olarak kullanan bireylerin eserleriyle dolu belge niteliği taşıyan, resim sanatı tarihinde oldukça önemli ve sıra dışı bir süreci temsil eder.

Art Brut, Jean Dubuffet ve sanat terapisi üçleminde, sanatla sağaltım ve terapötik sanat süreci günümüzde de özellikle dışavurumcu sanat terapisinde ve eğitim kurumlarında görsel sanatlar terapisi kapsamında uygulamalı olarak anlatılarak atölye çalışmalarıyla desteklenebilir.

KAYNAKÇA

- Art Brut (2019). Erişim adresi: https://www.artbrut.ch/en_GB (18.11.2019).
- Artut, K. (2001). *Sanat eğitimi*, Kızılay/Ankara: Anı Yayıncılık.
- Capacchione, L. (2011). *Sanat terapisiyle iyileşmek*, (çev. Duygu Özen), İstanbul:Kak-nüs Yayınları.
- Dapena-Tretter, A. (2017). Jean Dubuffet&art brut: the creation of an avant-garde identity, *Platform*, Vol:11/Autumn, Authenticity. Pp. 12-33.
- Davies, D. (2009, Ocak). On The Very Idea of Outsider Art, *British Journal of Aesthetics*, Vol:49/1, Pp.25-41.
- Doğan, S. (2017). Modern resim sanatında kadın figürüne yönelik anti-estetik yaklaşımlar, *İdil Dergisi*, Cilt: 6 Sayı: 38, s. 2773-2790.
- Drachnik, C. (1976, Kasım). A historical relationships between art therapy and art education and the possibilities for future integration, *National Art Education Association*, Vol:29/7, Pp. 16-19.
- Drouin, R. (1949). *I'art brut prefere aux arts culturels*, The Edwin J. Beinecke Fund: Yale University Library.
- Dubuffet, J. (2010). *Boğucu kültür*, (çev. İsmet Birkan), 2. Basım, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi (2008). 1. Cilt, 2. Baskı, İstanbul: Yem Yayın.
- Edgü, F. (2005). *Jean Dubuffet*, 1. Basım, İstanbul: Pera Müzesi Yayını.
- Eracar, N. (2013). *Sözden öte*, İstanbul: 3P Yayıncılık.
- Kramer, E. (1980). Art trerapy and art education: overlapping functions, *National Art Education Association*, Vol:33/4, Pp. 16-17.
- Tate Museum, (2019). Erişim adresi: <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/a/art-brut> 15.11.2019.
- Thevoz, M. (1980). *L'Art Brut*, Editions D'Art, İsviçre:Albert Skira S.A.
- Uz, N. (2012, Ekim). Art Brut ve Jean Dubuffet'nin Heykelleri, Sayı:36. S. 31-40. Erişim adresi: <http://www.egitirim.gen.tr/tr/index.php/arsiv/sayi-31-40/sayi-36-ekim-2012/631-art-brut-ve-jean-dubuffet-nin-heykelleri>.
- Wells, I. (2010). *Psychological well being*, New York: Nova Science Publication.